

Marthe Westby, Ida Kristina Kårbø og Hedda Bøe
Rebne

BÆREKRAFT I BANK

En komparativ studie: bankens rolle for å sikre
bærekraft gjennom utlån

Bacheloroppgave i Økonomi, ledelse og bærekraft

Veileder: Eirik Bådsvik Hamre Korsen

Mai 2022

Marthe Westby, Ida Kristina Kårbø og Hedda Bøe
Rebne

BÆREKRAFT I BANK

En komparativ studie: bankens rolle for å sikre
bærekraft gjennom utlån

Bacheloroppgave i Økonomi, ledelse og bærekraft
Veileder: Eirik Bådsvik Hamre Korsen
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for økonomi

Kunnskap for en bedre verden

BÆREKRAFT I BANK

En komparativ studie: Bankens rolle for å sikre bærekraft gjennom utlån

Bacheloroppgave mai 2022

Ida Kristina Kårbø

Marthe Westby

Hedda Bøe Rebne

FORORD

Denne bacheloroppgaven er en avsluttende oppgave i studiet økonomi, ledelse og bærekraft ved NTNU i Gjøvik. Gjennom tre år har vi fått nye venner, stresset til eksamen, fått minner for livet, og sist, men ikke minst lært masse nytt som vi skal ta med oss ut i arbeidslivet. Vi har ikke bare lært om økonomi, ledelse og bærekraft, men også at man må samarbeide med andre mennesker. En god oppgave krever et godt samarbeid, noe vi spesielt har erfart gjennom arbeidet med bacheloren.

Vi vil gjerne takke informantene våre fra SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Søre Sunnmøre, uten dere hadde ikke denne oppgaven blitt til.

Vi ønsker også å takke veilederen vår, Eirik Bådsvik Hamre Korsen. Bachelorskriving kan føles som en endeløs landevei, men du har gitt oss råd og tips underveis som har utfordret oss, og gitt oss motivasjonen til å fortsette. Vi setter utrolig stor pris på hjelpen du har gitt oss.

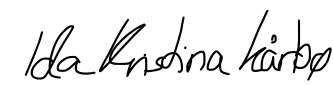
I en så stor oppgave er det lett å bli blind for egne ord. Vi vil derfor takke Kristian Magne Kårbø, Jørn Helle og Mariell Westby for gjennomgang av oppgaven, korrekturlesing og konstruktive tilbakemeldinger.

Til slutt takker vi hverandre for et godt samarbeid.

God lesing!

Gjøvik, 20 mai 2022

Ida Kristina Kårbø

Hedda Bø Rebne

Marthe Westby

SAMMENDRAG

Tittel:	BÆREKRAFT I BANK	Dato: 20.05.22
	<i>En komparativ studie: Bankens rolle for å sikre bærekraft gjennom utlån</i>	
Deltaker(e)/	Ida Kristina Kårbø Hedda Bøe Rebne Marthe Westby	
Veileder(e):	Eirik Bådsvik Hamre Korsen	
Evt. oppdragsgiver:	SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Søre Sunnmøre	
Stikkord:	Bank, utlånsportefølje, bedriftsmarked, bærekraft	
Antall sider/ord:	40/13560	Antall vedlegg: 0
		Publiseringsavtale inngått: ja
<p>Bærekraft i bank er temaet for bacheloren. For å ivareta kloden må det skapes løsninger som gjør det enklere å fordele ressurser og minke belastningen på miljøet. Bærekraft i banksektor handler om å minske karbonavtrykk med miljøvennlig tiltak både internt i banken, og eksternt ved påvirkning gjennom bedriftsmarkedet. Vi har valgt en komparativ studie som skal sammenligne SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Søre Sunnmøre. Formålet med oppgaven er å få et bedre innblikk i hvordan bankene implementerer bærekraft i deres virksomhet.</p> <p>Teorien er basert på bærekraftig utvikling og bankenes samfunnsansvar. Det er også fokusert på grønnvasking og viktigheten av rapportering innen banknæringen. Vi har valgt en kvalitativ metode, hvor vi har brukt dybdeintervju og dokumentundersøkelser i form av årsrapporter. I resultatet legges frem funnene fra datainnsamlingen, som videre i sammenheng med teorien danner grunnlaget for diskusjonen.</p> <p>Oppgaven viser til at banken kan påvirke kunder i en mer bærekraftig retning ved å stille krav til bedriftskunder, veilede dem i en grønnere retning og gjengjelde bærekraftige valg med bedre vilkår. I vår konklusjon kan vi se at det ikke er noe vesentlige forskjeller mellom hvordan bankene implementerer bærekraft i virksomheten sin. Forskjellen kommer heller til syne når det gjelder grønne finansierings lån hvor bankene har forskjellig produkter og betingelser. Vi ser også forskjeller når det kommer til bankenes geografiske lokasjoner, som igjen har påvirkning på måten de jobber med bærekraft på. SpareBank 1 Søre Sunnmøre har fysisk oppfølging på kunder og utelukker ikke spesifikke bransjer, mens SpareBank 1 Østlandet har kun ressurser til å besøke landbrukskunder og gir ikke lån til bedrifter innen blant annet olje og gass næringen.</p>		

ABSTRACT

Title	SUSTAINABILITY IN THE BANKING INDUSTRY	Date: 20.05.22
	<i>A comparative study: The bank's role in ensuring sustainability through lending</i>	
Participants	Ida Kristina Kårbø	
	Hedda Bøe Rebne	
	Marthe Westby	
Supervisor	Eirik Bådsvik Hamre Korsen	
Employer:	SpareBank 1 Østlandet and SpareBank 1 Søre Sunnmøre	
Keywords	Banking, loan portfolio, corporate market, sustainability	
Number of pages/words: 40/13560	Number of appendix: 0	Availability (open/confidential): open
<p>Sustainability in banking is the theme of this bachelor. In order to take care of the globe, there must be created solutions that make it easier to allocate resources and reduce the burden on the environment. Sustainability in the banking sector is about reducing the carbon footprint with measures that are friendly on the environment. Both internally in the bank, and externally through influence through the corporate market. We have chosen a comparative study that will compare SpareBank 1 Østlandet and SpareBank 1 Søre Sunnmøre. The purpose of the thesis is to gain a better insight on how banks implement sustainability in their operations.</p> <p>The theory is based on sustainable development and the banks' social responsibility. There is also a focus on green money laundering and the importance of reporting in the banking industry. We have chosen a qualitative method, where we have used personal interviews and documentsurveys in the form of annual reports. The results present the findings from collecting data, which further connects with the theory to form the foundation for the discussion.</p> <p>The thesis points out that the bank can influence customers in a more sustainable direction by making demands to corporate customers, guiding them in the right direction and reciprocating sustainable choices by giving them better terms. In conclusion, our opinion is that there are no significant differences between how the banks implement sustainability in their operations. The difference is rather apparent when it comes to green financing loans where the banks have different products and conditions. We also see differences when it comes to the banks' geographical locations, which in turn have an impact on the way they work with sustainability. SpareBank 1 Søre Sunnmøre has physical follow-ups on customers and does not exclude specific industries, while SpareBank 1 Østlandet only has the resources to visit agricultural customers and does not provide loans to companies in, among other things, the oil and gas industry.</p>		

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD.....	1
SAMMENDRAG.....	2
ABSTRACT.....	3
INNHALDSFORTEGNELSE.....	4
FIGURLISTE.....	5
TABELLER.....	5
1. INNLEDNING.....	6
2. BÆREKRAFTIG UTVIKLING I BANKSEKTOREN.....	7
2.1 Bankens samfunnsansvar.....	8
2.2 Klimapolitikk i banksektoren.....	9
2.3 Oppsummering.....	12
3. METODEVALG OG DATAINNSAMLING.....	12
3.1 Forskningstilnærming og valg av metode.....	12
3.2 Utvalg av enheter.....	13
3.3 Datainnsamling.....	14
3.4 Dataanalyse.....	15
3.5 Etikk.....	16
4. FUNN FRA DYBDEINTERVJU OG DOKUMENTUNDERSØKELSE.....	17
4.1 Bankenes samfunnsansvar.....	17
4.2 Bankenes interne bærekraftsarbeid.....	22
4.3 Bankenes klimapolitikk.....	26
4.3 Oppsummering.....	29
5. SAMMENLIGNING AV BANKENE.....	29
5.1 Bankens samfunnsansvar.....	30
5.2 Bankens interne bærekraftsarbeid.....	31

5.3 Klimapolitikk i banksektoren	33
6. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	35
7. VIDERE FORSKNING	36
8. LITTERATURLISTE	37

FIGURLISTE

Figur 1 – De tre dimensjoner i bærekraftig utvikling.....	7
Figur 2 - FNs 17 bærekraftsmål	9
Figur 3 - Bærekraftsmål Søre Sunnmøre.....	19
Figur 4- Bærekraftsmål Østlandet	20
Figur 5 - Bransjespredning målt som prosentvis andel av total eksponering i bedriftsmarkedsporteføljen.....	28

TABELLER

Tabell 1 - Forkortelser for bedriftsrådgivere.....	17
--	----

1. INNLEDNING

Bærekraft er et begrep som i økende grad får mer oppmerksomhet fra hele samfunnet, inkludert myndigheter og virksomheter. Det har blitt et viktig tema ettersom verden står ovenfor en menneskeskapt klimakrise. Klimagassutslippene forsterker drivhuseffekten som fører til global oppvarming og klimaendringer. Myndigheter og globale organisasjoner har begynt å stille krav til temaet bærekraft. Bærekraftig utvikling har blitt et økende fokus blant virksomheter etter at FN lanserte bærekraftsmålene som en felles, global arbeidsplan for å bekjempe sosiale og miljømessige problemer. Ut fra dette rammeverket er det ikke lenger mulig for virksomheter å ta avgjørelser utelukkende basert på lønnsomhet; man må i tillegg ta ansvar for samfunnet rundt seg.

Bankene sitter med makt til å kunne styre samfunnet i en mer bærekraftig retning. Flere banker har begynt å tilby grønne produkter til bedrifter og privatpersoner. Grønne lån gir bedre betingelser og renter, som gjør det mer attraktivt å bli grønnere. Banken er en sentral del av samfunnet, og det er forventet at banken tar ansvar og går foran som en rollemodell når det kommer til bærekraft.

Formålet med denne oppgaven er å belyse temaet bærekraft i bank. Undersøkelsen vil bidra til økt bevissthet og kunnskap rundt temaet innenfor bankbransjen. Vi har tatt utgangspunkt i to forskjellige banker innen Norges nest største bankallianse, SpareBank 1. Vi avgrensner oppgaven til SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Søre Sunnmøre og deres tilhørende geografiske områder.

Vi skal undersøke hvordan bankene implementerer bærekraft i deres virksomhet. Vi vil se på hvilke ansvar de har ovenfor samfunnet, hvilket tiltak de har gjort, og hvordan de rapporterer dette i forhold til bærekraftsutviklingen. Vi har derfor utformet problemstillingen:

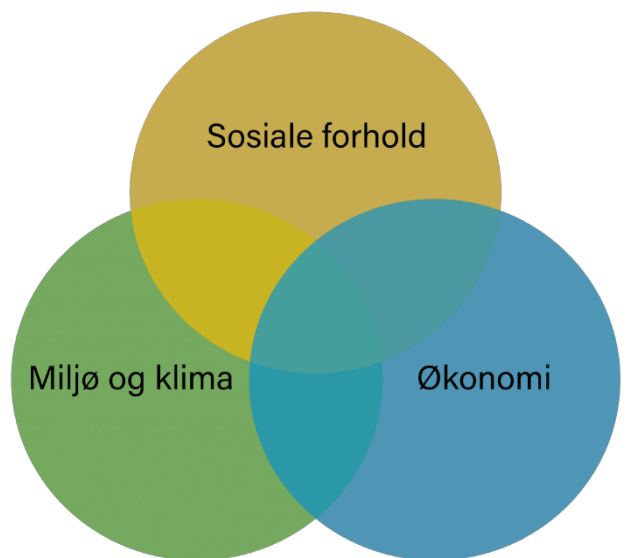
Hvordan implementeres bærekraft i bankenes virksomhet, er det noen vesentlige forskjeller mellom SpareBank 1 Søre Sunnmøre og SpareBank 1 Østlandet?

Vi har valgt å sammenligne to banker fordi én bank ikke er representativt for alle banker. Ved å ta to banker innen samme allianse kan vi anta at hvis vi finner forskjeller mellom bankene i vår undersøkelse, er det også forskjeller på implementering av bærekraft mellom andre banker. For å besvare problemstillingen vil det bli benyttet en kvalitativ undersøkelse, ved intervju av tre bedriftsrådgivere og bruk av sekundærkilder. Vi skal knytte funnen våre opp mot relevant teori innen banksektoren og drøfte det rundt temaet bærekraftig utvikling.

2. BÆREKRAFTIG UTVIKLING I BANKSEKTOREN

Begrepet bærekraftig utvikling ble kjent i Brundtland-rapporten fra 1987 som heter *Vår felles framtid*, og defineres som *en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov* (FN-Sambandet, 2021). Bærekraft fokuserer på begrensninger av naturen og hvor mye av ressursene som kan bli brukt uten at det går utover neste generasjon. Kloden har begrensede mengder ressurser og den burde bli ivaretatt. For å kunne oppnå en bærekraftig utvikling må klima og miljø, økonomi og sosiale forhold arbeide sammen. For å ivareta kloden må det skapes løsninger som gjør det enklere å fordele ressurser og minke belastningen på miljøet (FN-Sambandet, 2021).

Miljøskadelige aktiviteter kan være akseptabelt hvis det medfører betydelig økonomisk eller samfunnsmessige fordeler. Det kan være å balansere miljøhensyn med økonomisk vekst. Oljedriften i Norge er for eksempel miljøskadelig på mange områder, men akseptabel på grunn av at det skaper økonomisk og sosial vekst ved å sikre arbeidsplasser og salg av eksportvarer som blant annet olje. Dette er eksempler på hva de tre dimensjonene for bærekraftig utvikling illustrerer (se figur) (Carson & Skauge, 2019).

Figur 1 – De tre dimensjoner i bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling i økonomi er i utgangspunktet å sikre økonomisk trygghet for samfunn og mennesker. Problemet med å sikre økonomisk trygghet er at det er store ulikheter mellom rike og fattige. Samtidig er det vanskeligheter med å fordele ressurser rettferdig og derfor få til økonomisk vekst. Det er flere som er i tvil om økonomisk vekst er forenelig med et bærekraftig samfunn. Norge har et stort økologisk fotavtrykk og bruker enormt mye mer ressurser enn andre land, og har dermed potensiale til å kutte ned forbruket betraktelig for å bidra til en mer bærekraftig utvikling. Hvis verdensbefolkningen hadde hatt like høyt forbruk som en gjennomsnittlig nordmann ville vi trengt 3,6 jordkloder (FN-Sambandet, 2021).

Teorien om økonomiske forhold innen bærekraftig utvikling er relevant for oppgaven fordi den forklarer sammenheng mellom ressursbruk og lønnsomhet. Videre legges det vekt på at

økonomiske fordeler kan rettferdiggjøre negative påvirkninger på samfunnet. Bankene må vurdere om de skal finansiere ikke bærekraftige virksomheter, eller om de skal ta samfunnsansvar selv om det kan føre til økonomisk tap.

Grunner for å vise samfunnsansvar i bærekraftig utvikling: Det er bekreftet av flere studier at engasjementet til personalet øker om bedriften de jobber for blir sett på som bærekraftig. Økt lønnsomhet skyldes økt bevisstheten hos forbrukerne som ønsker å bidra til et mer klimavennlig samfunn. På samme måte vil forbrukernes engasjement øke når de vet at de bidrar til et mer klimavennlig samfunn. Slikt engasjement vil kunne øke lønnsomheten. (Plan-Norge, u.d.).

2.1 Bankens samfunnsansvar

Samfunnsansvar i næringslivet ligger i ansvaret til bedriften, samt hvilken påvirkningskraft de har i henhold til de tre dimensjoner økonomi, samfunn og miljø. Hvordan bedrifter kan ta del i å stoppe klimaendringene verden står ovenfor. Flere av dagens bedrifter benytter seg av å implementere bærekraftige metoder i sine strategiplaner. Strategivalget er en måte bedriften kan ta ansvar og samtidig gi et bidrag til samfunnet. Global forskning viser til at flere bedrifter får konkurransefortrinn av å ta samfunnsansvar. Det skyldes at kunder gjør mer bevisste valg av varer og tjenester, der de mest klimavennlige alternativene foretrekkes. (Plan-Norge, u.d.).

I banksammenheng blir det eksempelvis vist hvordan banken tar samfunnsansvar med sin maktposisjon. Banken bidrar til å belyse bærekrafttemaet, og i tillegg vise fram hva de har gjort for å redusere sine klimagassutslipp. Gjennom de siste årene har flere banker gitt kunder muligheten til å ta et mer klimavennlig valg, ved å produsere bærekraftige produkter og tjenester. Samtidig har banken utarbeidet noen fordeler til kunder som velger disse produktene. For at miljøbetingelsene skal gå rundt må banken oppfylle generelle krav gitt av myndighetene, og miljømessige krav fra globale klimaorganisasjoner. Banken alene kan ikke redde verden fra klimakrisen, derfor har FN opprettet en felles plan for hvordan verden skal utrydde ekstrem fattigdom, bekjempe sosiale ulikhet og sette en stoppe for klimaendringene innen 2030. Banken alene kan ikke redde verden fra klimakrisen, de må også få en ordning fra andre instanser for å unngå økonomisk tap som følge av sine klimabidrag (Plan-Norge, u.d.).

FN har laget 17 bærekraftsmål med 169 delmål som skal veilede land, næringsliv og samfunnet inn mot en bærekraftig retning. Målene ble vedtatt i 2015 hvor de ble formet igjennom en global spørreundersøkelse som 10 millioner mennesker deltok i ved å ytre sin mening (FN-Sambandet, 2022). Alle land er pliktig til å utarbeide en metode for hvordan de skal oppnå bærekraftsmålene de har valgt til sin nasjonale handlingsplan. De velger frivillig om de vil rapportere arbeidet inn til FN. *Leaving no one behind* er et hovedprinsipp i bærekraftsmålene hvor de utdyper at målene gjelder for alle, og setter de mest sårbare i samfunnet vårt først så de ikke blir ekskludert. FNs prinsipp for ansvarlig bankvirksomhet gir sikkerhet til undertegnede private banker som har en strategi og praksis opp mot bærekraftsmålene og Parisavtalen (SNL, 2021) (FN-Sambandet, u.d.).

Figur 2 - FNs 17 bærekraftsmål

2.2 Klimapolitikk i banksektoren

Hvordan kan vi kutte i klimagassutslipp og forhindre at jordens temperatur stiger? Det er dette klimapolitikk handler om. Klimapolitikk omhandler alt fra FNs bærekraftsmål som en plan for å stoppe klimakrisen, til faktiske tiltak som har blitt gjort og bør gjøres i nærmeste fremtid. (Gausen, 2021) Banken som en stor samfunnsaktør har et ansvar for å påvirke samfunnet i riktig retning, da spesielt ved å påvirke bedriftsmarkedet. Klimapolitikk ligger som en overordnet holdning og plan til hvordan bankene og andre aktører i samfunnet bør jobbe for å bidra til å stoppe klimakrisen. Parisavtalen er med på å legge føringer for hvordan verden skal oppnå dette.

Parisavtalen er en internasjonal avtale som legger vekt på hvert enkelt land og hvordan de kan bidra til klimaendringene ved å redusere klimagassutslipp. Det er den første juridisk bindende klimaavtalen på global basis som ble vedtatt i 2015 (Regjeringen, 2021). I Parisavtalen er alle parter forpliktet hvert femte år til å melde inn sine forhåndsbestemte klimabidrag. De håper at dette gir oversikt til å beregne klimagassutslippene og sikre målene som er satt i forhold til global oppvarming. Landene har gått sammen om et fellesmål om å være klimanøytrale i løpet av 2050. For å bekjempe temperaturøkningen må de redusere klimautslippet på

verdensbasis så fort som mulig. Det vil kreve at den menneskeskapt karbonmengden ikke kan være større enn det naturen absorberer i årene framover (Regjeringen, 2021). Parisavtalen er også underlagt banknæringen. Spesielt på grunn av bankenes påvirkningskraft har de et spesielt ansvar for å bidra til at Norge reduserer sine klimagassutslipp.

I handlingsplanen for bærekraftig finans finner vi EUs taksonomi. Taksonomien innebærer et klassifiseringssystem som skal karakterisere hvor bærekraftig en aktivitet er. Begrepet grønne produkter og tjenester i markedet har hatt stor vekst den siste tiden, og det var på tide å lage en felles europeisk betegnelse, og samtidig definere hva som kvalifiseres for å bli kalt en grønn investering. Ved å lage taksonomirammeverket for bærekraftige løsninger kan dette gi økt investering og finansiering, håndtere klimaendringenes økonomiske risiko og forebygge mot grønnvasking. (NHO, u.d.) Vi forklarer og definerer begrepet grønnvasking i neste delpunkt.

Klassifiseringssystemet i det finansielle aspektet er karaktersetting på hvilke økonomiske aktiviteter som kvalifiseres bærekraftig. I finanssektoren blir taksonomien et meget viktig hjelpeverktøy for å vise til hva som bør prioriteres av grønne aktiviteter i framtidige investeringer og finansieringer. Finansielle grønne produkter har fått innført merkeordninger, og grønne obligasjoner har allerede en ny standard som må følges. (PwC, 2021) Grønne obligasjoner er lån som går til finansiering av miljøriktige formål. I tillegg blir miljøvennlige prosjekter finansiert gjennom disse likvide midlene til grønne obligasjonslån. (Aase, 2018)

Formålet er å styre pengene mot riktig kvalifiserte grønne investeringer, samtidig som kunder skal få ta informerte bærekraftige valg. EUs taksonomi utelukker å arbeide med olje og gass relatert drift, uavhengig av CO₂-intensitet (PwC, 2021).

Når banken tar i bruk taksonomien, vil det gi en vurdering og samt informere kundene hvilken bærekraftig grad selskapets aktiviteter ligger på. Dette vil gi mer oversikt på hvilke bedrifter som bør prioriteres ved finansiering fra banken for å kutte ned klimagassutslippet. Det samme vil gjelde bankene selv, ved å bli målt på hvor grønn låneporteføljen deres er. (PwC, 2021) Banker tilbyr lån til grønne produkter med lavere rentesats for å tiltrekke seg kunder. I tillegg er rentebetingelsene blitt lavere enn markedsrenten med 0.1 prosent til bedrifter som oppfyller spesifiserte bærekraftskrav. Det vil skape konkurranse om å finansiere grønne bedrifter og prosjekter mellom bankene. Bedrifter som anses som brune vil få vanskeligheter i låneprosessen med å innhente investeringskapital, samt at det vil være mer kostbart (PwC, 2021).

Grønnvasking er et begrep hvor fremstillingen av miljø og klima til et produkt eller en virksomhet er bedre enn virkeligheten. Hensikten med grønnvaskingsplakaten er at små og store virksomheter skal veiledes i riktig retning slik at de kan bidra til at det grønne skiftet kommer raskere, samt å unngå grønnvasking. Plakaten er bygget på innhold av alle FNs bærekraftsmål. Det er grønnvasking hvis en bedrift oppgir at deres virksomhet har valgt ut diverse bærekraftsmål for å se bra ut, men i virkeligheten ikke jobber for å oppnå målene. Grønnvaskingsplakaten er utarbeidet og formet av flere ledd som jobber profesjonelt med bærekraft. I tillegg har andre miljøorganisasjoner og forbrukertilsynet kommet med innspill underveis (Grønnvaskingsplakaten, u.d.). For å unngå grønnvasking er det lurt å bruke ulike rapporteringsverktøy for å vise til hvilke faktiske tiltak bedriften har gjennomført.

Rapportering av bærekraft og samfunnsansvar er en synliggjøring av hvordan virksomheter ivaretar ikke-økonomiske verdier. Resultater av en slik undersøkelse burde offentliggjøres, enten for seg selv eller integrert i bedriftens årsrapport. Bærekraftsrapportering handler om at virksomheten rapporterer om de økonomiske, økologiske og sosiale resultatene av virksomheten i samme regnskap. Global Reporting Initiative (GRI) har utviklet retningslinjer for hvordan virksomheten kan utarbeide en bærekraftsrapport. Retningslinjene spesifiserer hva slags innhold bærekraftsrapporten bør ha (Carson & Skauge, 2019).

Miljøfyrtårn er bedrifters mest brukte form for rapportering i Norge, samtidig anerkjent av myndighetene og EU. Det er et digitalt system som skal gi en oversikt og veilede bedrifters plan på samfunnsansvar og miljøinnsats, samt dokumentere deres framgang.

Dokumentasjonen handler om gjennomføring av effektive og lønnsomme miljøforbedringer innen områdene: arbeidsmiljø, avfallshåndtering, energibruk, innkjøp og transport. Temaer som matsvinn og plast er også inkludert (Miljøfyrtårn, u.d.). Miljøfyrtårn bidrar til at bedrifter får gode forutsetninger til å oppnå flere av FNs bærekraftsmål (Miljøfyrtårn, u.d.).

En annen rapporteringsmetode som er mye brukt, er ESG. Det er et EU-regelverk som står for «Environmental, Social and Governance», og oversatt til norsk blir det miljø, samfunnsansvar og selskapsstyring. ESG er en risikovurdering med tre hovedfaktorer som banken kan bruke på sine bedriftskunder. Faktorene er miljømessige kriterier, sosiale forhold og bedriftens selskapsstyring. Miljømessige kriterier tar for seg selskapets holdninger til miljøet, og utdyper seg mer på hvordan selskapet forholder seg til tiltak, forurensning, energiforbruk og klimaendringer. Sosiale forhold sett i sammenheng med bedriften handler om hvordan de ansatte blir behandlet. Er det likestilling, eller er bedriften med på å bidra til andre sosiale

forhold i dens omgivelser? Selskapsstyring er hvordan bedriften ledes angående god kontroll, regnskap og andre faktorer i styret. ESG er i takt med det grønne skiftet hvor det er regler og krav fra EU og Norge til rapportering fra næringskunder gjeldende miljø og samfunnsansvar. Vurderingen analyserer selskapets evne for å hjelpe og ivareta de tre faktorene. Nå pålegges alle både eksisterende og nye norske bedrifter å gjennomgå ESG, uavhengig av hvilken bank man er kunde i. (SpareBank 1 Hallingdal Valdres, 2021) Ved å gå gjennom ESG vil det gi en type poengresultat som skal kartlegge hvor selskapet ligger i forhold til de tre faktorene, samtidig som det skal hjelpe kunder å bli mer bevisst på egne valg. (PwC, u.d.)

2.3 Oppsummering

Det globale markedet er under et stort bærekraftig trykk. Det er om å gjøre for bedrifter og framstår mest miljøvennlig og bærekraftig. Samt kan det forekomme grønnvasking ved å feilinformasjon, og bruk av ordet bærekraft feil. Eksempelvis ved å si at man gir støtte til det lokale fotballaget. Bankene som et stort og påvirkningsfullt organ i samfunnet må vise til at de bidrar til større ting enn bare små tiltak. Banken har et samfunnsansvar utover generelle lover og regler. Ved å ta i bruk de ulike nevnte rapporteringsverktøyene kan bankene skape tillit til markedet ved å bevise at de faktisk gjør det de sier, og ikke grønnvasker for å fremstå bedre.

3. METODEVALG OG DATAINNSAMLING

3.1 Forskningstilnærming og valg av metode

Oppen, Mørk og Haus (2020, s23) beskriver metode som *en fremgangsmåte for å løse et problem og komme fram til ny kunnskap*. For å forstå hvordan bankene implementerer bærekraft i virksomheten må vi bruke metode. For å kunne svare på problemstillingen har vi valgt en induktiv tilnærming. Induktiv tilnærming starter med empiri, og ender med teori som gir oss et svar på hvordan ulike variabler henger sammen. (Jacobsen, 2018) (UIO, u.d.).

Videre kan metode deles inn i kvantitativ og kvalitativ. Kvantitativ metode brukes når man ønsker å finne ut av problemer som kan framstilles og løses ved hjelp av tall og datainnsamling. Kvalitativ metode brukes når man skal finne ut av mer komplekse problemer der detaljer og dypere kunnskap er avgjørende (Oppen, Mørk og Haus, 2020).

Én bank er ikke representativt for hele bankvirksomheten, og vi har derfor valgt å sammenligne to banker, SpareBank 1 Søre Sunnmøre og SpareBank 1 Østlandet. Ved å sammenligne to banker innen samme allianse kan vi anta at mye av bærekraftsarbeidet er likt,

men det vil naturligvis være noen forskjeller. Det er spesielt interessant å se forskjeller mellom to banker som i hovedsak ser lik ut fra utsiden. Det blir derfor naturlig å velge en kvalitativ metode, for å gjøre et dypdykk i disse to bankenes bærekraftsarbeid.

Vi har valgt å gjennomføre dybdeintervju og dokumentundersøkelse. En styrke ved dybdeintervju er at man kan gå mer inn i detaljene. Perspektivet er også annerledes enn andre metoder da man får vite objektene synspunkt. Ved å kombinere intervju og dokumentundersøkelse får man flere synspunkt å lene seg på, og kan verifisere at informasjon stemmer overens. Ved intervju kan man også bruke lydopptak som gjør det lettere å gjengi hva som har blitt sagt på intervjuet, og man kan lettere unngå mistolking av informasjon dersom man for eksempel kun noterer stikkord.

Det er derimot tidkrevende å gjøre slike individuelle intervjuer da man skal planlegge og finne et tidspunkt for møte, gjennomføre møte, transkribere det, og til slutt bearbeide transkriberingen. Vi har derfor intervjuet få enheter, noe som kan trekke reliabiliteten ned. Derfor kan vi heller ikke si at resultatene er representative for alle bedriftsrådgivere i bank. Vi fikk også forskjellige svar fra alle bedriftsrådgiverne, dette var delvis på grunn av at vi tilpasset intervjuene til hver bedriftsrådgiver. Det er ikke lett å få tak i objekter å intervju, slik at vi måtte ta det første og beste vi fikk.

Sekundærkilder kan være en super metode for å bygge oppunder førstehåndskildene, men de har også noen svakheter. Det er ikke alltid at de som har skrevet sekundærkildene har samme intensjoner som oss. SpareBank 1 har naturligvis lyst å framstille seg best mulig, mens vi ønsker å finne ut av hva som ligger bak. Det kan være mye tekst å gå gjennom, hvor man må sile ut alt som kan være nyttig for å besvare problemstillingen. Dokumentundersøkelser er også svært tidkrevende. SpareBank 1 Søre Sunnmøre og Østlandet hadde mange forskjellige dokumenter vi kunne hente informasjon fra, men grunnet tid og ressurser vi ikke hadde måtte vi ta et valg. Vi valgte da å prioritere årsrapportene fordi vi antok at det var dokumentene som ville gi oss mest nyttig informasjon.

3.2 Utvalg av enheter

Ved utvalg av enheter måtte vi først og fremst finne ut av hvilke kontakter vi hadde fra før. Vi hadde en kontakt i SpareBank 1 Østlandet, som er familiemedlem med en i gruppen.

Utgangspunktet vårt ble derfor SpareBank 1 Østlandet. Vi fikk gjennomført dybdeintervjuer med to bedriftsrådgivere innenfor SpareBank 1 Østlandet. Bedriftsrådgivere er de som har kontakt med bedriftene i samfunnet og er med å vurdere om bedriftene får lån eller ikke. De

bør derfor stille med gode kunnskaper når det gjelder vår problemstilling angående bærekraft ut mot bedriftsmarkedet og samfunnet. Vi ville se på sammenhenger og ulikheter internt i SpareBank 1 alliansen. Utfordringen var å få til et intervju med en annen bank vi ikke hadde kontakter i. Vi kontaktet SpareBank 1 Nord-Norge, men de måtte prioritere studenter som hadde tilhørighet til Troms og Finnmark. Derfor kontaktet vi SpareBank 1 Søre Sunnmøre, og fikk lov å intervju en bedriftsrådgiver der. Utover det var det vanskelig å få tak i flere objekter å intervju. Fordelen med bankene er at de er pålagt å levere årsrapport som vi kan bruke for å utfylle manglende informasjon. Vi fikk et utvalg på tre bedriftsrådgivere hvor hvert intervju varte rundt en time. Alle ga også beskjed om at spørsmål kunne bli besvart på mail ved en senere anledning om det var ønskelig. Vi prøvde å få kontakt med bærekraftansvarlig i SpareBank 1 Østlandet. Hen kunne ikke stille til intervju, men sendte oss mail med årsrapporten og tips til hva som kunne være nyttig å se på.

3.3 Datainnsamling

Riktig bruk av datainnsamlingsmetode er viktig for å få mest ut av forskningen. Det kan være både tidkrevende og kostbart hvis man ikke planlegger riktig på forhånd. På forhånd av intervjuene hadde vi bestemt at det skulle vare rundt en time. Vi spurte også om lov til å ta lydopptak. Dette var for å spare oss frustrasjonen over manglende notater i ettertid. Ved å ta lydopptak kunne vi også fullt og helt konsentrere oss om hva intervjuobjektet sa, og alle kunne være med å stille oppfølgingsspørsmål. Hvem som skulle stille hovedspørsmålene var også bestemt i forkant. Det er viktig under et intervju at man har noen retningslinjer å følge slik at man får mest mulig ut av tiden man har til rådighet. Spørsmålene ble tilpasset hvert intervjuobjekt, selv om en del av spørsmålene gikk ut på det samme. Intervjuobjektene fikk også tilsendt spørsmålene på forhånd slik at de fikk tid til å forberede seg og sjekke opp i eventuelt vanskeligere spørsmål.

Intervjuene av representantene fra Østlandet foregikk fysisk på et av kontorene til SpareBank 1 Østlandet som ligger i Gjøvik. Vi fikk møte begge bedriftsrådgiverne ansikt til ansikt, og samtalen var flytende. Intervjuet med bedriftsrådgiver SpareBank 1 Søre Sunnmøre skjedde over telefon da vi ikke hadde tid eller ressurser til å dra til Søre Sunnmøre.

Transkribering er nyttig for å gjennomgå lydopptak, da man kan skrive ned alt som blir sagt og ordne med rekkefølge og viktigheten av informasjonen deretter. Vi ser at tre intervjuobjekter var for vår del akkurat passe. Det hadde krevet en del mer tid om vi skulle ha

intervjuet, tatt opp og transkribert flere folk. I ettertid av intervjuet har vi fått bekreftet av bedriftsrådgiverne at informasjonen vi har tatt i bruk i oppgaven er riktig.

Det finnes allerede en del forskning angående bærekraft i bank, det er kunnskap vi kan bygge videre på i vår oppgave. Vi har brukt bankenes års- og bærekraftsrapporter som sekundærkilder, noe som gir oss bekreftende informasjon når det kommer til bedriftens handlingsmønster. Bankenes årsrapporter skal gi en fullstendig gjennomgang av hva bedriften faktisk har gjort, hvorfor de har gjort det, og hvordan de har gjennomført det.

Intervjuobjektene kan også ha manglende eller ufullstendig kunnskap om deler av et tema, og da blir bankenes rapporter svært viktig. Når man kombinerer disse to datainnsamlingsmetodene får vi mye nyttig kunnskap som vi kan se i sammenheng med hverandre.

3.4 Dataanalyse

Reliabilitet og validitet beskriver om empirien vi har samlet inn er pålitelig og om den er gyldig. Reliabilitet måler om empirien vi har samlet inn er påvirket av metoden vi har brukt for innsamlingen. Vi må også undersøke på forhånd om metoden vi bruker er gyldig.

Gyldighet, eller validitet, går ut på *om vi måler det vi ønsker å måle* (Jacobsen, 2018, s.173).

I et intervju er lokasjon, metode, intervjuers tilstedeværelse og avbrudd faktorer som påvirker reliabiliteten. Det kan argumenteres for at fysisk møte vil gi bedre reliabilitet da man ser hvem som snakker, hvor de jobber, og i tillegg observerer kroppsspråk og ansiktsuttrykk til intervjuobjektet. Under intervju med SpareBank 1 Østlandet var det en som stilte spørsmål, og en som stilte oppfølgingsspørsmål. I tillegg var et av gruppemedlemmene syk og deltok via teams. Ved intervju av SpareBank 1 Søre Sunnmøre tok vi møtet over telefon. Alle tre på gruppen satt samlet fysisk under samtalen og hadde bedriftsrådgiver fra Søre Sunnmøre på høyttaler. Vi satt i leiligheten til ett av medlemmene. Vi opplevde ingen forstyrrelser fra omgivelsene, verken hos oss eller intervjuobjektet. Lydopplevelsen var også god. Ingen parter hadde problemer med å høre hverandre.

Vi kan få to forskjellige effekter ved et individuelt intervju, da referer vi til intervju effekt og kontekst effekt. Intervju effekt går ut på at man får spesielle resultater fordi intervjuers tilstedeværelse har hatt en innvirkning. Kontekst effekt vil si at stedet intervjuet foretas kan gi annerledes resultater. Det er vanskelig å si om vi har hatt en slik effekt på våre funn. Det viktigste er at man vurderer kildene og resultatene, og ikke bare godtar den første og beste informasjonen man får (Jacobsen, 2018).

Dokumentundersøkelse er en god måte å gi reliabilitet til førstehåndskildene. Sekundærkilder er derimot informasjon som er samlet inn av andre, også dette må man vurdere om er pålitelig. Passer dokumentets data til å besvare problemstillingen? Hva er motivet for de som har skrevet dokumentet? Er det mulige feilkilder? Kan vi stole på dokumentets opphav? Alle sånne spørsmål er vesentlige i en dokumentundersøkelse og man må være enda mer kritisk til sekundærkilder enn primærkilder (Jacobsen, 2018, s.173).

Vi har brukt hovedsakelig årsrapportene fra hver av bankene i vår oppgave. Det er det nærmeste vi kommer primærkilde uten å ha samlet inn data selv, da dette er bankenes egne dokumenter. Det kan følgelig argumenteres for at banken har et motiv for å se best mulig ut på papiret, og derfor unngår å skrive om negative ting i rapporten. Vi antar allikevel at årsrapportene har høy validitet og reliabilitet. SpareBank 1 alliansen er Norges nest største bankallianse, så å lure seg unna anser vi som lite sannsynlig da det kan gå hardt utover flere enn banken selv. Vi vil også anse våre primærkilder for pålitelige og gyldige ettersom bedriftsrådgiverne er ansatte i banken, og vil ha liten eller ingen nytte av å oppgi feilinformasjon til oss. Bank generelt er noe vi anser som en ganske pålitelig kilde fordi det er mange retningslinjer som må følges og det henger tett sammen med det offentlige.

3.5 Etikk

Alle samfunnsvitenskapelige undersøkelser har konsekvenser, noen mer enn andre. Derfor er det viktig å være klar over på forhånd av en studie hvilke konsekvenser det kan ha for dem du undersøker, og for samfunnet. Det kan oppstå etiske dilemmaer mellom forsker og undersøkelsen ved flere anledninger i løpet av en studie. Forskningsetikken i Norge i dag kan deles inn i tre grunnleggende krav for hvordan man skal forholde seg til undersøkelsesobjekter. De tre kravene er informert samtykke, krav på privatliv og krav på å bli korrekt gjengitt (Jacobsen, 2018).

Alle våre intervjuobjekter ble informert om hva studien vår gikk utpå, de fikk tilsendt spørsmål på forhånd så de fikk forberede seg, og vi avklarte at det var greit med lydopptak i forkant. De fikk også vite hva svarene deres skulle brukes til. Vi ble også enig med bedriftsrådgiverne på forhånd at vi ikke skulle bruke navnene deres i oppgaven, og at de kom til å bli referert som bedriftsrådgiver fra den ene eller andre banken. I etterkant av intervjuet fikk objektene også lese gjennom delen av oppgaven hvor vi har gjengitt deres ord. Dette var også for å sikre at vi har oppfattet dem riktig og for å sikre objektene krav.

Vi har i oppgaven som sagt referert dem som bærekraftsrådgivere med tilhørende avdeling, og ellers brukt pronomen hen slik at privatliv blir opprettholdt. Dette er også for at vi mer sikkert skal kunne gjøre oppgaven offentlig og bedriftsrådgivernes privatliv blir ivaretatt. Etter transkribering har lydopptak blitt slettet for å ivareta informantenes personvern. Vi har tatt de etiske forutsetninger og prinsipper vi kan for å få et godt forhold mellom oss og informantene, og føler vi har opprettholdt dette greit gjennom hele arbeidet med oppgaven.

4. FUNN FRA DYBDEINTERVJU OG DOKUMENTUNDERSØKELSE

Vi vil understreke at denne delen av oppgaven er basert på bedriftsrådgivernes egne refleksjoner, og at det ikke er offisielle uttalelser fra SpareBank 1. Det vil ikke bli referert til eksterne kilder i funnene fra dybdeintervjuene, da alt råstoff kommer direkte fra våre informanter. Vi skiller bedriftsrådgiverne med bokstaver relatert til avdeling som vi har laget en oversikt over i tabellen under.

Bedriftsrådgiver Østlandet	Bedriftsrådgiver Ø
Bedriftsrådgiver Østlandet Landbruk	Bedriftsrådgiver ØL
Bedriftsrådgiver Søre Sunnmøre	Bedriftsrådgiver SS

Tabell 1 - Forkortelser for bedriftsrådgivere

For å bygge opp under dybdeintervjuene og tilegne oss mer detaljert informasjon om bankene, har vi undersøkt dokumenter fra bankenes egen nettside. Dette inkluderer årsrapporter, bærekraftsrapporter og lignende relevante dokumenter tilhørende banken. Vi vil bruke de nyeste rapportene og dokumentene så langt det er mulig. Vi har også valgt å bruke andre nettsider som kilder for å definere begrep eller bygge opp under årsrapportene der det trengs.

4.1 Bankenes samfunnsansvar

Alle bedriftsrådgiverne vi intervjuet ga inntrykk av at de tror bærekraft kommer til å bli viktig og helt avgjørende for bankens lønnsomhet i framtiden. Det virker også som at de deler samme oppfatning når det kommer til deres samfunnsansvar. Bedriftsrådgiver SS forklarer banken som et organ som sitter på makt til å kunne påvirke samfunnet i en bærekraftig retning. *Det er vi som sitter på pengestrømmen, det er vi som sitter på kapitalen, og kan styre hvem det er vi låner ut til.* SpareBank 1 Søre Sunnmøre legger vekt på viktigheten av å være i forkant av bærekraftstrenden. De ønsker å være en bidragsyter til at bedrifter og selskaper i deres region skal kunne bevege seg i en riktig retning når det kommer til både bærekraftsmål

og taksonomien. *Penger er makt er det noe som heter, og det gjør jo at egentlig så har banker ganske mye makt for hvilke typer investeringer vi vil bidra med* – Bedriftsrådgiver ØL. Hen poengterer det samme som Søre Sunnmøre, at banken er en positiv påvirker for å få kundene til å jobbe i en bærekraftig retning.

Bedriftsrådgiver for SpareBank 1 Østlandet forklarer også at det kan oppstå litt konflikt når det gjelder bærekraft og økonomi. Det er ikke alle kunder som ser lønnsomheten i bærekraft ettersom det kan være kostbart. Mange kunder, slik som privatpersoner, har den tankegangen at en bedrift, eller en person, ikke kan redde verden alene. Derfor er det lett å tenke at det er noen andre sitt ansvar. *Det er opp til oss å klare og påvirke kunden slik at de forstår at bærekraft ikke bare er noe du må, det er noe du bør. Det er noe du etter hvert vil ønske fordi at det gir en økonomisk plusseffekt* – Bedriftsrådgiver ØL. Hen mener at det er helt nødvendig for å henge med, og at det vil bli ulønnsomt for bedriften i framtiden om man ikke tar bærekraft på alvor nå.

I årsrapporten 2019 skriver SpareBank 1 Søre Sunnmøre at deres visjon er *å være ei drivkraft for å gjere det betre å bu og virke på Søre Sunnmøre* (SpareBank 1 Søre Sunnmøre, 2021).

De er en bank med lange tradisjoner hvor blant annet deler av overskuddet blir videreført til lokalsamfunnet. Dette gjøres gjennom gaver og sponsing hvor pengene kommer fra et gavefond. Det er satt av 15 millioner ifra overskuddet til banken i 2021 til gavefondet. Banken sponser også over 40 lag og organisasjoner. Det er svært viktig for banken at overskuddet skal komme alle i lokalsamfunnet til gode, enten det er fotballag, friidrett, dans, kunst, frivillige organisasjoner eller andre formål. Det skal være stor bredde og kunne komme til nytte for alle.

Begge bankene i vår undersøkelse har valgt ut et par av bærekraftsmålene som de vil jobbe ekstra for å oppnå. I årsrapporten til SpareBank 1 Søre Sunnmøre finner vi at de har valgt seg ut bærekraftsmål 8 – Anstendig arbeid, 11 – Bærekraftige byer og samfunn, 12 – Ansvarlig forbruk og produksjon og 14 – Liv under vann. I tillegg til disse fire fokusområdene har banken mål nummer 17 – Samarbeid for å nå målene, i selve kjernen av virksomheten (se figur under). Bærekraftsmål 14 – liv under vann, er ekstra viktig for SpareBank 1 Søre Sunnmøre ettersom de største bransjene hos dem er eiendomsdrift og offshore. I tillegg er fiskeindustri svært relevant, og det er viktig for distriktet at hav og marine ressurser blir ivaretatt på en bærekraftig måte.

Figur 3 - Bærekraftsmål Søre Sunnmøre

Begge bankene i vår undersøkelse har valgt ut et par av bærekraftsmålene som de vil jobbe ekstra for å oppnå. I årsrapporten til SpareBank 1 Søre Sunnmøre finner vi at de har valgt seg ut bærekraftsmål 8 – Anstendig arbeid, 11 – Bærekraftige byer og samfunn, 12 – Ansvarlig forbruk og produksjon og 14 – Liv under vann. I tillegg til disse fire fokusområdene har banken mål nummer 17 – Samarbeid for å nå målene, i selve kjernen av virksomheten (se figur over - bildet er hentet fra nevnt årsrapport.). Bærekraftsmål 14 – liv under vann, er ekstra viktig for SpareBank 1 Søre Sunnmøre ettersom de største bransjene hos dem er eiendomsdrift og offshore. I tillegg er fiskeindustri svært relevant, og det er viktig for distriktet at hav og marine ressurser blir ivaretatt på en bærekraftig måte.

Innsamling av plast er et eksempel på hva SpareBank 1 Søre Sunnmøre har bidratt med på dette punktet. Bedriftsrådgiver SS forklarer videre at i den store sammenhengen er plastinnsamling et lite bidrag, men det belyser miljøproblemer i samfunnet. Banken vil bidra til å skape gode og bærekraftige holdninger gjennom klimavennlige og nøytrale aktiviteter. Innenfor industrien har Søre Sunnmøre mange som jobber med det havet har å gi, som fiskeri, oppdrett og havbruk. Der kan banken bidra med å finansiere bedrifter eller prosjekter som ønsker å gjøre fisk og havbruk mer klimavennlig.

I motsetning til SpareBank 1 Søre Sunnmøre som har hav og fiskeindustri, er SpareBank 1 Østlandet mer rettet mot landbruksindustrien. SpareBank 1 Østlandet har valgt målene: 4 – God utdanning, 8 – Anstendig arbeid, 9 – Innovasjon og infrastruktur, 12 – Ansvarlig forbruk

og produksjon, 13 – Stoppe klimaendringene, 15 – Liv på land, 16 – Fred og rettferdighet og 17 – Samarbeid for å nå målene (se figur under - bildet er hentet fra nevnt årsrapport.).

Figur 4- Bærekraftsmål Østlandet

Ser vi bærekraftsmålene i sammenheng med miljøsertifisering benytter begge bankene seg av flere av målene som miljøfyrtårn vektlegger. Tre av de fem bærekraftsmålene til SpareBank 1 Søre Sunnmøre er blant de 8 målene til miljøfyrtårn. Tre av de åtte bærekraftsmålene til SpareBank 1 Østlandet er også blant de 8 målene til miljøfyrtårn.

Bedriftsrådgiver ØL forteller at bærekraft har blitt en integrert del av kredittarbeidet deres. Hen legger vekt på at lån og finansiering primært er og har vært bankens hovedoppgave, men legger til at bærekraft vil overskygge alt som har med samfunnet å gjøre. Banken er en integrert del av samfunnet og av fundamental betydning for næringsliv og i personlig økonomi. Videre forteller bedriftsrådgiver ØL at bærekraft nødvendigvis vil bli integrert i alt som har med økonomi å gjøre. *Vi er mer en allmennbank som har såpass god økonomi at vi kan bruke penger som nødvendigvis ikke gir avkastning, men som gjør at vi kan påvirke samfunnsutviklingen både lokalt og litt mer personalt kanskje.* Hen legger vekt på at de som en sparebank har et større samfunnsansvar enn det forretningsbanker har. Forretningsbanker har gjerne et større fokus på å optimalisere avkastning til eiere.

På grunn av økt bærekraft engasjement fra kunder, myndigheter og ytterligere interessenter, kom ifølge årsrapporten SpareBank1 Østlandet ut med egen bærekraftsveileder i oktober 2021. Veilederen er utviklet til å være et e-læringsvektøy, og er en enkel guide om bærekraftige tiltak med flere kapitler og oppgaver. Veilederen har også med opplysninger om hvilke forventninger og krav som stilles til bærekraftsarbeidet fra små og mellomstore bedrifter. Den passer både for selskaper som ikke har bærekraftsavdeling, og for nyansatte

innenfor bærekraftsfeltet som trenger råd til å komme i gang. Formålet til bærekraftsveilederen er å påvirke bedrifter til å bli mer ansvarlige, samt ha en mer bærekraftig profil. Bedriftsrådgiver Ø merker at bevisstheten rundt bærekraft øker stadig hos kunder, og de går mer etter et grønnere marked enn tidligere. Dette tvinger flere bedrifter til å gjøre et miljøvennlig skift. Hvis ikke, kan det hende de ikke overlever i det lange løp.

Bedriftsrådgiver fra SpareBank 1 Søre Sunnmøre forteller at de også har utarbeidet elektroniske bærekraftsrådgivere som er tilgjengelig på nettsiden deres. Bedriftsrådgiver SS forteller at de bruker disse elektroniske rådgiverne aktivt overfor kundene, slik at de enkelt og på en lettfattelig måte skal kunne sette seg inn i hva bærekraft faktisk er, og hva det kan bety for hver enkelt sin bedrift.

Ved spørsmål om banken har oppfølging på bedriftskunder i forhold til at de gjør det de sier de skal gjøre, svarte bedriftsrådgiver Ø at SpareBank 1 Østlandet ikke har ressurser til å fysisk følge opp alle bedriftskunder, men følger heller opp ved bruk av møter. Bedriftsrådgiver ØL forteller at de ikke er et kontrollorgan, og at det blir mer opp til skattemyndighetene, mattilsynet og lignende offentlige organer. Banken skal heller fungere som en påvirker og ikke et kontrollerende organ.

Bedriftsbesøk er ikke uvanlig i SpareBank 1 Søre Sunnmøre. Bedriftsrådgiver SS forteller at de har oppfølging på alle bedriftskunder minst en gang i året. Videre sier hen at det er ikke alltid de har teknisk bakgrunn for å vurdere ting, men at de vil kunne danne seg en oppfatning av bedriften. Hvis det er noe som ikke stemmer vil de gjøre grundigere undersøkelser. *Den beste plassen å undersøke ting er jo å dra ut til kunden* – Bedriftsrådgiver SS.

SpareBank 1 Østlandet skriver i sin årsrapport at ut fra det grønne skiftet har finansnæringen et stort ansvar for at folk og bedrifter skal lykkes. Banken ønsker at de og deres kunder skal være med å styrke bærekraftig vekst og utvikling i lokalsamfunnet. For å utrede hvor bankens bidrag kan ha mest effekt, ble det gjort en analyse. Analysen tok for seg ansvarlig bankdrift og hadde utgangspunkt i FNs prinsipper for ansvarlig bankdrift. Denne påvirkningsanalysen ble gjort i 2020 og oppdatert i 2021, for å gi samme føring for neste strategiperiode. Den avdekker de mest essensielle områdene som ressursutnyttelse og klimautslipp når det kommer til å forsterke positive eller redusere negative virkninger. Analysen resulterte med at eiendom og landbruk var de bransjene som skal vektlegges mest av banken i henhold til bærekraftig omstilling. Dette grunnes med at de har størst utslipp i bankens portefølje. Banken supplerer med bærekraftige forslag om tiltak kunden kan gjøre. Tiltakene er:

- Analysere bærekraftsrisiko og behandling av søknad om lån eller kreditt.
- Tilby produkter og tiltak som er i tråd med grønn omstilling
- Stille krav om dokumentasjon av energieffektivitet og klimagassutslipp

(Sparebank1 Østlandet, 2021).

4.2 Bankenes interne bærekraftsarbeid

I årsrapporten til SpareBank 1 Østlandet fra 2021 står det at banken har utarbeidet to hovedmål i strategiperioden 2018-2021. Det første målet er at de skal ha bærekraft i tankene når det gjøres både store og små beslutninger, slik at det blir en integrert del av bankens virksomhet. Bærekraft er innlemmet i alle styringsdokumenter, retningslinjer, prosedyrer og praksis i banken. Det andre målet er kunderettet mål om å være en *pådriver for bærekraftig utvikling i markedsområde til banken* (SpareBank1 Østlandet, 2021) Det skal utvikles produkter med en sosial profil, og i tillegg bidra til mindre økonomisk kriminalitet som hvitvasking. Samtidig i dybdeintervjuet kommer det frem at SpareBank 1 Østlandet har gjort tiltak som kildesortering og begrenset bruk av papir internt i virksomheten. *Vi er mer digitale, og prøver å begrense utslipp og forurensing på alle måter* – Bedriftsrådgiver ØL. I tillegg har de signert grønnvaskingsplakaten som skal hjelpe banken mot misledende markedsføring.

I SpareBank 1 Søre Sunnmøre sin årsrapport 2021 skriver de at de har elektrifisert alle sine transportmidler, og tilrettelagt for at private kjøretøy også kan lades på jobben. Utenom bankens åpningstider er ladestasjonene åpen for andre folk til greie priser. 10 elsykler er spredt til flere av bankens kontor og er hovedsakelig for de ansatte. I enkelte tilfeller er det også åpent for kunder å låne elsyklene i en periode. Banken skriver at dette er et tilbud som skal være med å erstatte bruken av bil (SpareBank 1 Søre Sunnmøre, 2021).

Bedriftsrådgiver SS forteller at de arbeider med bærekraft i fra de enkle tingene til de større og mer kompliserte tingene. Hen referer til større ting som hvordan de styrer kundeporteføljen, enten det er i privat eller bedriftsmarkedet og hvordan de premierer det som kvalifiserer til en grønnere profil. Blant de enkle tingene er banken veldig bevisst på å unngå bruk av plast, og heller ta i bruk resirkulert materiale der det er mulig.

Bedriftsrådgiver Ø forklarer at SpareBank 1 Østlandet opprettet en egen bærekraftsavdeling for cirka 3 år siden, og har en egen ansatt i rollen som bærekraftsansvarlig. Avdelingen tar for seg hvordan banken jobber med bærekraft, og hva de kan gjøre for å bli bedre innen dette

området. Både i deres årsrapport og fra bedriftsrådgiver Ø fikk vi lese og høre at bankens visjon er å være en nullutslippsbank innen 2050.

SpareBank 1 Søre Sunnmøre er derimot en mindre bank enn SpareBank 1 Østlandet. Bedriftsrådgiver SS forklarer at på grunn av størrelse og ressurser har de ikke en egen avdeling for bærekraft, men at det antageligvis vil komme etter hvert. *Store banker kan bygge opp store gode administrasjoner som gjør veldig mye. Vi må ta det på vår måte, og det er klart vi må følge de samme retningslinjene, men vi er færre hoder å fordele ting på.* – Bedriftsrådgiver SS. En ansatt fra driftsavdelingen har fått i oppgave å følge opp bærekraftsarbeidet, i tillegg blir det fordelt ut til både låneadministrasjonen, ledere og rådgivere. Det er dermed ikke en spesifikk person eller gruppe som sitter og arbeider med bærekraft på heltid. *Store banker kan bygge opp store gode administrasjoner som gjør veldig mye. Vi må ta det på vår måte, og det er klart vi må følge de samme retningslinjene, men vi er færre hoder å fordele ting på.* – Bedriftsrådgiver SS

Bedriftsrådgiverne Ø, ØL og SS har samme oppfatning av kriteriene for å bli kunde og hvilke krav som stilles. Bedriftsrådgiver Ø starter med å forklare at hvem som helst kan søke om å bli bedriftskunde. Hen legger samt til at de følger et strengt regime av bankens kredittpolicy og bevilgningsreglement for nye kunder. Bedriftsrådgiver SS forteller at kravene i regelverket de pålegges er kjenn din kunde (KYC) og antihvitvasking, og banken bruker store ressurser til å kontrollere at alt stemmer med informasjonen kunden oppgir.

Både bedriftsrådgiver Ø og SS la vekt på at kunder først og fremst skal avklarere midlenes opprinnelse, og deretter fylle ut et antihvitvaskingsskjema som er formet av finanstilsynet. Videre forteller de at kriteriene til utlån for bedrifter går utpå forretningsplan, kapitalstruktur og kontantstrøm til å skape betjeningsevne. Med tiden har de også blitt mer bevisst på hva de gir lån til og hvilket formål bedriften har.

Bedriftsrådgiver Ø la til at banken bruker et bærekraftsskjema når det kommer til vurdering av hvor bærekraftig bedriftskundene er. *Der er det masse spørsmål som kan være, hva gjør dere med avfallet deres? Har dere gjort noen grep nå? Og hva slags tiltak må vi foreta i bedriften for å komme dit?* Spørsmålene kan påvirke kundene til å tenke over egen bærekraftsposisjon. I tillegg må kunder som har vært der i mange år gjennom samme prosess når nye bærekraftsskjemaer kommer inn i bankens system. Disse skjemaene lages utfra et skjerpet regelverk fra både Brussel (EUs energi- og klimapolitikk) og finanstilsynet.

Både SpareBank 1 Østlandet og Søre Sunnmøre presenterer utvalget av grønne produkter de eksponerer i deres årsrapport. Begge skriver tilnærmet likt, hvor de uttrykker at man i framtiden vil forvente en økende etterspørsel fra kunder etter grønne låneprodukter. I Østlandet sin årsrapport sto det at bedriftsmarkedet kom med to nye grønne innskuddsprodukter desember 2021. Det var grønt fastrenteinnskudd og plasseringskonto pluss. Dette er sparekontoer med bindingstid hvor banken garanterer at de grønne innskuddene kun disponeres til lån med grønne formål.

På personmarkedet sin innskudds side har Østlandet lansert lignende produkter ved navn Grønt fastrenteinnskudd og Grønn Månedsspar. Personmarked har også lansert nytt grønt boliglån til energieffektive boliger med rente på 1.59 %. Dette er den beste boliglånsrenta til SpareBank 1, og banken håper dette vil påvirke kundene til å ta det bærekraftige valget. Årsrapporten skriver i tillegg at banken har utarbeidet ett nytt produkt høsten 2021 om å starte *et grønt produkt som et insentiv for energieffektiviseringstiltak for utleie av næringsbygg i eksisterende utlånsportefølje* (SpareBank1 Østlandet, 2021). Dette produktet skal etter planen ha vært ferdigstilt og klar til bruk fra og med januar 2022. De legger til at banken ønsker å ha en konstant økning av slike innvilgede lån.

I spørsmål angående grønne bedriftslån og produkter svarer bedriftsrådgiver Ø at deres bank tilbyr et grønt lån som gjelder landbruk. Hen forklarer grunnen til at det ikke er flere grønne tilbud skyldes av at de ikke har støtteordninger eller gode nokk betingelser fra den norske stat. Derfor er det ikke noe vesentlig forskjell på byggeprisen om du bygger grønt eller brunt næringsbygg, og per dags dato er det dyrere å bygge det grønne. Bedriftsrådgiver Ø sier *det er en samlet risiko som fører til den renta vi kan gi kunden*. Dette er i kontekst med at banken ikke tilbyr grønne næringslån.

Bedriftsrådgiver Ø forteller at i framtiden ønsker banken kun å ha grønne bygg i utlånsporteføljen sin, men at oppgradering av gamle næringsbygg er kostnadskrevenne for bedrifter, som igjen fører til at mange må avvente med å få et fullkomment grønt bygg. Bedriftsrådgiver ØL går mer i detalj når det gjelder deres grønne landbrukslån. Her får bønder et frivillig tilbud om solcelleanlegg med gunstigere lånevilkår og gode betingelser, som er med å bidra til økt lønnsomhet i investeringen. Hen legger også til at staten bidrar med tilskuddordninger, og dette er noe de fleste bønder vet om.

I Søre Sunnmøre sin årsrapport skriver de at banken har utarbeidet fem ulike grønne låneprodukter, som alle ble lansert i 2019. Deriblant grønt boliglån, miljølån til

energibesparende tiltak, lån til elbil, grønt næringslån som gir ekstra gunstige vilkår på lån til miljøtiltak og lån til elsykkel som ble lansert i 2020. Totalt i 2021 hadde banken utlån til grønne produkter for totalt 63,4 millioner, fordelt på 34 låneprodukter. Banken har gjort framskritt på dette punktet ifra 2020, da de hadde 52,6 millioner fordelt på 24 låneprodukter. Dette viser at banken beveger seg i riktig retning. Bedriftsrådgiver SS forklarer at de tilbyr grønne lån med lavere renter og bedre betingelser, for å gjøre det mer attraktivt for bedrifter å velge bærekraftige løsninger.

SpareBank 1 Søre Sunnmøre har utviklet et samarbeid med Enova når det kommer til grønne næringslån. Dette er et tilbud for bedrifter som ønsker å bli mer miljøvennlig gjennom bærekraftige investeringer. Enova er et statsforetak som eies av Klima- og miljødepartementet. De vil bidra til å redusere klimagassutslippene i Norge, ved å gi støtte til utvikling av energi- og klimateknologier. Samt tilbyr finansielle støtteordninger til norske bedrifter som ønsker å være med i lavutslippssamfunnet ved å velge mer energi- og klimavennlige løsninger. (Wikipedia, 2022)

Bedriftsrådgiver SS utdyper samarbeidet med Enova og forklarer fremgangsmåten av prosessen kundene må gjennom. Når et selskap vil finansiere et grønt prosjekt i Enova må de først ha søkt lån i banken, og i tillegg få et tilsagn av bankens vurdering. Hen hevder at banken legger seg på lik linje som Enova når det kommer til grønne sertifikat og obligasjonslån, samt lik verdi og setting til obligasjonsforeskriftene. I vurderingen tar de forutsetninger om prosjektet kvalifiseres for finansiering, før de begynner med søknad til Enova sin støtteordning. Denne ordningen bidrar til å dekke en prosentandel av prosjektet, og etter den er innvilget av Enova kan banken finansiere resten av det grønne næringslånet.

Bredriftrådgiver SS forteller at fra bankens side vil kunder også få fordeler i de grønne næringslånene, med gunstigere avtaler og lavere rente. Dette er ett ferskt produkt de har holdt på med i omtrent ett år som gir 25% rabatt på marginen på lånet. Her er de nøye på hvilket låneformål som er det mest lønnsomme alternativet å investere i. I tillegg vektlegger de hvordan dette kan gi konkurransefortrinn til bedriften og samtidig være til fordel for banken. Bedriftsrådgiver SS føler at deres region beveger seg i riktig retning i forhold til både bærekraftsmål og taksonomien. Ønske er å ligge i forkant av dette for å være bidragsytere til deres bedrifter og kunder. *Vi kan oppnå en gunstig funding, så vi kan hente opp kapital gjennom grønne obligasjonslån. Dette vil gjøre at vi kan låne ut den kapitalen til selskap som kvalifiserer for det.* - Bedriftsrådgiver SS

Ifølge SpareBank 1 Østlandet sin årsrapport jobber banken med forskjellige tiltak for bærekraft. De referer til at de har utarbeidet et rammeverk for utstedelser av grønne obligasjoner, som er basert på Green Bond Principles. Dette er retningslinjer for grønne obligasjoner som anbefaler åpenhet, informasjon og rapportering (The Green Bond Principles, 2017). Dette handler mest om markedspraksis, og samt støtter den opp mot FNs bærekraftsmål. Etablering av grønne obligasjons rammeverk er i tråd med bankens bærekraftstrategi, generelle retningslinjer for samfunnsansvar og bærekraft. Rammeverket bidrar til å operasjonalisere bærekraftstrategien, og gir en klar definisjon av hva som er grønt. Det brukes også til å kartlegge bankens utlånsportefølje.

Grønne obligasjonsutstedelser blir brukt til å finansiere eller refinansiere grønne prosjekter som går under: grønne bygninger, landbruk, skogbruk, fornybar energi og ren transport. Oppfølging og ansvaret for rammeverket blir gjort av SpareBank 1 Østlandet sin Green Bond-komité. Hvor de tar en vurdering av de ulike kravene i deres grønne obligasjonsrammeverk og tar ansvar for at det er i tråd med EUs taksonomi klassifikasjon (SpareBank1 Østlandet, 2021). Bedriftsrådgiver ØL forteller at de tilbyr grønne obligasjonslån, og i tillegg har et eget produkt for landbrukskunder som ønsker å bli grønnere. Hen sier videre at det er arbeidet mot kunder og markedet som er avgjørende for bærekraftsutviklingen i samfunnet. De intervjuer alle næringslivskunder, og kategoriserer de etter registreringsskjema om hvordan hver enkelt kunde jobber med bærekraft utviklingen i sin bedrift.

4.3 Bankenes klimapolitikk

SpareBank1 Østlandet er en av de første bankene i verden som signerer med FNs nye klima konsept Net Zero Banking Alliance, med mål om klimanøytralitet innen 2050. Banken vedtar grønn omstilling i deres utlånsportefølje av kortsiktige og langsiktige målsettinger. Ambisjonen innenfor bedriftsmarkedet er at utlånsporteføljen skal være nærmest mulig klimanøytral mot 2050. De opplyser i årsrapporten at de allerede har lav klimarisiko i utlånsporteføljen deres og at den er tilnærmet fossilfri. Kraft og energiproduksjon utgjør cirka 2% av utlånsporteføljen. De har lave klimagassutslipp i energiporteføljen, som skyldes porteføljens størrelse og utelukkelse av lån til spesifikke bransjer.

SpareBank 1 Østlandet støtter ikke lån til:

- Fossil energi, hverken kull, olje eller gass.
- Kjernekraft
- Gruvedrift

- Bruk av tømmer fra aktører som driver med ulovlig tømmerhogst, salg av ulovlig hogd tømmer eller avskoging, og/eller som ødelegger tropiske regn- skoger, fjerner primærskog eller fredede skoger.
- Storskala damprosjekter.
- Virksomheter som driver lobbyvirksomhet rettet mot å svekke en nødvendig omstilling til et lavutslippssamfunn i tråd med Norges mål gjennom Klimaloven og verdens mål gjennom Parisavtalen.
- Virksomheter som på noen måte er involvert i utvikling, testing, produksjon, lagring, transport av, eller komponenter eksklusivt beregnet på kontroversielle våpen, herunder klase-, atom og kjemiske og biologiske våpen samt antipersonellminer.
- Produksjon av tobakksprodukter eller komponenter eksplisitt beregnet på slike produkter.
- Produksjon av pornografisk material.

(SpareBank1 Østlandet, 2021).

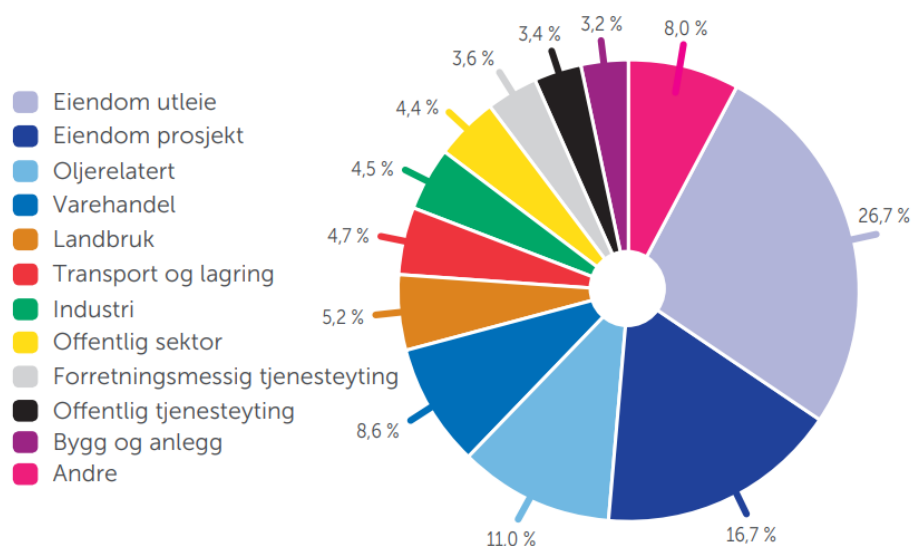
Det er jo ikke forbudt å drive med oljeutvinningen i Nordsjøen, den som har gitt Norge den rikdommen vi har. Det er derimot en bransje som er på tur ut i de neste 20 årene. –

Bedriftsrådgiver SS. Videre forklarer hen at de er svært lite eksponert av oljebransjen, og mener det er cirka 1% av underleverandører som er knyttet til olje. Det vil si for eksempel at en bedriftskunde av banken kan levere komponenter innenfor oljebransjen, men er ikke en ren oljedrift. *det er jo ikke forbudt å drive med oljeutvinningen i Nordsjøen, den som har gitt Norge den rikdommen vi har. Det er derimot en bransje som er på tur ut i de neste 20 årene.*

Bedriftsrådgiver SS forteller at SpareBank 1 Søre Sunnmøre velger å fortsette å gi lån til olje- og gassnæringen med tanke på deres lokasjon og forhold. De er etablert i et område fullt av maritim industri hvor mye er knyttet opp mot olje- og gassnæringen. Hen legger til at de derimot har blitt mer restriktive innenfor disse næringene, og er veldig opptatt av at de skal bli mer klimanøytrale. I tillegg har mange bedrifter innen olje og gass gått over til å levere komponenter innenfor fornybar energi.

Søre Sunnmøre sin årsrapport 2021 legger fram at banken har et mål om en risikoprofil som er moderat til lav. Kredittrisiko er ifølge årsrapporten det viktigste risikoområdet i hele bankens virksomhet, og blir derfor stadig overvåket. Kredittrisikoprofilen skal være moderat eller bedre ifølge policyen i 2021. Banken har egne rammer for eksponering av forskjellige bransjer, og det totale engasjementet i bedriftsmarkedet tilsier at de har god bransjespredning i porteføljen sin. Eiendomsdrift og offshore er de to største bransjene i bankens portefølje. Ifølge figuren under som er hentet ifra årsrapporten 2021, ser vi at oljerelaterte engasjement utgjør hele 11%. Ifra 2020 til 2021 er oljerelaterte engasjement redusert med 3,6%. Offshorebransjen er en naturlig del av Søre Sunnmøre, hvor endringer må skje basert på et langtidsperspektiv. Bildet er hentet fra nevnt årsrapport.

Figur 5 - Bransjespredning målt som prosentvis andel av total eksponering i bedriftsmarkedsporteføljen

SpareBank 1 Østlandet rapporterer i tråd med GRI-indeksen (Global Reporting Initiative), som er en bærekraftsrapport. Den består av prinsipper, veiledning og resultatindikatorer som brukes til å måle og rapportere økonomiske, miljømessige og sosiale forhold. Banken har indekser for å finne informasjon som kreves av standardiseringsorganisasjoner, rapporteringsrammeverk og miljøprogram. Banken har signert avtale med UNEP FI, det er FNs prinsipper som omhandler ansvarlig bankdrift. UNEP FI har mål om at bankene skal ta en pådriverrolle i arbeidet med å nå FNs bærekraftsmål, og oppfylle forpliktelsen i Parisavtalen.

Klimarisikorapportering måler naturrisiko, der banken bruker denne type rapportering i forhold til at de er en landbruksbank. Rammeverket er ikke ferdig utviklet, så rapporteringen er overordnet. Naturrisiko handler om banken og naturens påvirkning i forhold til hverandre. Banken har vært miljøfyrtårn sertifisert siden 2008, og medlem i Koalisjonen for ansvarlig

næringsliv som hadde gjennomslag for åpenhets lov i 2021 (SpareBank1 Østlandet, 2021). Bedriftsrådgiver Ø bekrefter i intervjuet at banken jobber i tråd med Parisavtalen og Norges klimalov i forhold til deres utlånsportefølje. Samt forklarer hen at dette er noe alle bedrifter har vært borti og har fokus på i dagens samfunn.

SpareBank 1 Søre Sunnmøre skriver i årsrapporten at de ha gjennomført miljøsertifisering av alle bankens kontor i løpet av 2021. Miljøfyrårsertifisering innebærer gjennomgang av blant annet overordnede strategier og retningslinjer, oppdatering av innkjøpspolicy og vurdering av leverandører, i tillegg til andre driftsmessige tiltak innen bærekraft. Nå det gjelder vurdering av kredittarbeid rundt bedriftsmarkedet, har banken tatt i bruk en såkalt ESG-modul. I samarbeid med PwC (revisjon og rådgivings firma) har de også gjennomført et eget ESG-prosjekt, hvor formålet var å kartlegge myndighetenes krav og oppklare områdets ambisjonsnivå. I tillegg står det i årsrapporten at banken har startet et internt kompetanseløft hvor fokuset er spesielt rettet mot bedriftsmarkedet.

Ingen av avdelingene har tatt i bruk EUs taksonomi på grunn av at den er såpass fersk. Bedriftsrådgiverne SS og Ø samsvarer med at dette er et høyst aktuelt tema for banken i dag. Begge avdelinger jobber med saken og forsøker å innføre en ordning for å ta taksonomien i bruk. Bedriftsrådgiver SS tror dette bør gjøres med løpende tilpasninger for å innfri vurderinger gjort opp mot vilkår i taksonomien.

4.3 Oppsummering

Vi fant at funnene fra dybdeintervjuene tilsvarte informasjonen som bankene legger frem i årsrapportene. Bedriftsrådgiverne sine meninger og synspunkter speiler dermed bankens retningslinjer og mål innen bærekraft i bank. Vi fikk inntrykket av at bankene vi sammenligner har mange likheter grunnet at de er i samme bankallianse. Til tross for likhetene er det også en del ulikheter som vi skal diskutere i neste kapittel.

5. SAMMENLIGNING AV BANKENE

I dette kapitlet skal vi drøfte funnene i fra dybdeintervjuene og dokumentundersøkelesen som vi gjennomførte i forrige kapittel. Vi skal også sammenligne bankene opp mot hverandre, med bakgrunn i empiri og teori ifra kapittel 2. Drøftingen skal bidra til å besvare problemstillingen; *Hvordan implementeres bærekraft i bankenes virksomhet, er det noen vesentlige forskjeller mellom SpareBank 1 Søre Sunnmøre og SpareBank 1 Østlandet?*

5.1 Bankens samfunnsansvar

Bærekraft er som nevnt tidligere i oppgaven et tema som blir mer og mer aktuelt, men hva oppnår banken med å bli bærekraftig? Bankene har som alle andre virksomheter et ønske om å være lønnsom. De har også mange retningslinjer å forholde seg til, og det er tilnærmet forventet av bankene å være en bidragsyter til samfunnet. En bærekraftig omstilling internt i banken vil også fungere som en slags veiviser for andre bedrifter i samfunnet.

Bærekraftig utvikling og lønnsomhet kan ofte komme i konflikt på grunn av kostnadsrelaterte årsaker. Det er derfor ikke nødvendigvis slik at en grønnere løsning vil gi best resultat for bedriften. Alle bedriftsrådgiverne vi snakket med ga derimot inntrykk av at det mest sannsynlig vil lønne seg å bli mer bærekraftig på lang sikt, selv om det betyr høyere kostnader i dag. Virksomhetene vil heller kunne ha et konkurransefortrinn i fremtiden.

Alle bedriftsrådgiverne påpekte også at de prøvde å forklare til kundene sine hvorfor lønnsomhet gjennom bærekraftig utvikling er veien å gå. I tillegg til at bedriftsrådgiverne veileder kundene, har bankene også en såkalt bærekraftsveileder. Den ligger tilgjengelig på nettsiden deres, og fungerer som et slags e-læringsopplegg for å gjøre kundene mer bevisst på hvorfor bærekraft er så viktig. Når bedriftsmarkedet beveger seg i en grønnere retning, er det fordelaktig for både banken, kundene og samfunnet. Bankene får flere kunder og framstår mer samfunnsansvarlig og bevisst rundt temaet bærekraft. Bedriftskundene får bedre betingelser på lånet, og veiledning underveis. Dette resulterer videre i at samfunnet også beveger seg i samme retning, noe som er ønskelig. Alle har noe å vinne på å bli bærekraftig, og det vil bli et større og viktigere tema etter hvert som tiden går.

Vi har nå diskutert hva bankene oppnår på å bli bærekraftig, men hvordan kan bankene sjekke at de grønne finansieringene faktisk blir brukt til bærekraftige formål? Gjennom dybdeintervju fant vi ut at SpareBank 1 Søre Sunnmøre har oppfølging på bedriftskunder minst en gang i året. Det er spesielt viktig med oppfølging på bedriftskunder som har fått finansiering til bærekraftige formål. Dette er for å få en bedre oversikt om kunden fortsatt stiller seg innenfor kravene. SpareBank 1 Østlandet har oppfølging på landbrukskunder som satser på solcellepanel. De har derimot ikke oppfølging på vanlige lånekunder på bedriftsmarkedet. Dette kan skyldes at de heller ikke har et grønt næringslån slik Søre Sunnmøre har. Mangel på ressurser kan også være en faktor som spiller inn da Østlandet har mange flere kunder å ta seg av.

Vi vil på bakgrunn av dette anta at SpareBank 1 Søre Sunnmøre har et tettere forhold til bedriftskundene sine ettersom de drar fysisk ut på besøk. Dette kan også skyldes at SpareBank 1 Søre Sunnmøre kan defineres som en lokalbank og har derfor lettere for knytte relasjoner til samfunnet. Det kan også tenkes at bedriftene som får fysisk besøk av banken er ekstra påpasselig med å ikke lure seg unna i og med at de som gir dem lånet plutselig titter innom. SpareBank 1 Østlandet har jo også oppfølging, men vi vil anta at relasjonen mellom kunde og bank ikke blir like sterk. De er allikevel med å bidra til samfunnsansvar ved å råde kundene til å gjøre grønne endringer. Samfunnsansvar og bærekraftig utvikling er begreper knyttet til FNs bærekraftsmål, som er en strategisk plan for hvordan verden skal løse klimakrisen.

Vi ser at SpareBank 1 Østlandet har mange flere bærekraftsmål som de fokuserer på enn Søre Sunnmøre. Er det for at banken skal framstå mer bærekraftig, eller har de faktisk mål på hvordan de kan bidra til alle disse punktene? Søre Sunnmøre har *livet i havet*, mens Østlandet har *liv på land*. Dette er naturligvis på grunn av offshore næringen i Søre Sunnmøre, og landbruksnæringen på Østlandet. SpareBank 1 Søre Sunnmøre er som nevnt tidligere en mindre bank, så det å fokusere på *bærekraftige byer og lokalsamfunn* er også svært viktig. Vi kan argumentere for at bærekraftsmålene 4, 13 og 16 er overflødige mål for SpareBank 1 Østlandet. I utgangspunktet er alle bærekraftsmålene viktig, men en bedrift kan ikke redde hele verden, og må derfor ta utgangspunkt i noen få. Det kan diskuteres om det er bedre å ha færre, men mer detaljerte mål, istedenfor mange og diffuse mål. Det viktigste er heller ikke hvilke mål man har, eller hvor mye ressurser man har til rådighet. Det som faktisk har noe å si er hva bankene faktisk gjør for å bidra til en mer bærekraftig verden.

Ut ifra vår undersøkelse er det ingen vesentlige forskjeller på hvordan SpareBank 1 Søre Sunnmøre og SpareBank 1 Østlandet tar i bruk FNs bærekraftsmål og hvilke tiltak de gjør for å bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling. Begge bankene ønsker å være en bidragsyter til lokalsamfunnet, og alle bedriftsveilederene har lagt vekt på viktigheten av å være i forkant av bærekraftstrenden. De har også alle vært enig i at en bærekraftig utvikling i bedriftsmarkedet og samfunnet er avgjørende for bankens lønnsomhet i fremtiden.

5.2 Bankens interne bærekraftsarbeid

Bankene i vår undersøkelse har begge tatt bærekraftige beslutninger for banken internt, og viser at de har gjort tiltak både for seg selv og for samfunnet. Begge bedriftsrådgiverne forklarte at kildesortering var noe hver av bankene jobber internt med. De gjør små tiltak som

å minske bruk av papir og plast, samt prioritere digitalisering og resirkulert materiale der det er mulig.

SpareBank 1 Søre Sunnmøre har gjort en eksepsjonell jobb med tiltak for elektrifisert transport til jobb, og i tillegg elsykler som de har frontet i årsrapporten. Ikke bare tenker banken på sine egne, men inkluderer lokalsamfunnet med å gi tilgang til de samme produktene etter arbeidstider.

I SpareBank 1 Østlandet sin årsrapport var det mer om deres generelle bærekraftsarbeid, og med fordeler som kundeutbytte og lansering av bærekraftige produkter. SpareBank 1 Østlandet har et massivt område med mange banker, og på grunn av dette kan vi anta at enkelte banker i Østlandet kan ha like tilbud eller tiltak som SpareBank 1 Søre Sunnmøre sine elektrifisert transport, eller lignende. Årsaken til dette kan være at hvis det kun gjelder for noen av bankens kontor, så deler ikke Østlandet det i deres årsrapport. Interne miljøvennlig tiltak, både små og store er med på å bidra til minskning av eget karbonavtrykk.

SpareBank 1 Østlandet har en egen bærekraftsavdeling, noe som tilsier at de egentlig bør ha nok ressurser til å kunne bidra ytterligere til å nå bærekraftsmålene. SpareBank 1 Søre Sunnmøre sier de ikke har en egen avdeling, men fordeler det til flere ledd i banken. Vi vil anta at en bank som har en egen avdeling for bærekraft innehar mer kunnskap om bærekraft, også i bankens andre ledd, deriblant bedriftsrådgivere. Etter intervju satt vi igjen med et inntrykk av at bedriftsrådgiver i SpareBank 1 Søre Sunnmøre hadde mer generell kunnskap om bærekraft i banken enn hva informantene fra Østlandet hadde.

Bedriftsrådgiver fra Østlandet som hadde ansvar innen landbruk, viste god kunnskap om bærekraft innenfor sitt felt, og svarte godt på spørsmålene som ble stilt. Vi valgte å stille spørsmål rettet mot landbruk da vi intervjuet hen, og stilte mer generelle spørsmål om utlån til den andre bedriftsrådgiveren i Østlandet. Bedriftsrådgiver Ø svarte godt for seg, men samtidig ikke like viten angående deres grønne landbrukslån. Fremgangsmetoden vår kan ha vært feil, og vi burde nok ha omjustert spørsmålene etter hvem som hadde kunnskap om hva. I tillegg spurte vi kun Bedriftsrådgiver ØL spørsmål angående landbruk, og vi får derfor ikke vite om han hadde mer kunnskap om andre grønne produkter.

Bedriftsrådgiver ØL fortalte i intervjuet at de har samtale med alle næringslivskunder, hvor de kategoriseres dem etter hvordan hver enkelt jobber med bærekraft i sin bedrift. Dette ser vi på som motstridende informasjon, da kundenes arbeid med bærekraft ikke har noe å si for

betingelser ved utlån. Det vi stiller spørsmål med da er hva de skal med denne informasjonen, og om det bare er for landbrukskunder.

De eneste grønne produktene vi finner på SpareBank 1 Østlandet sine sider er, grønt landbrukslån som hovedsakelig blir gitt for å bygge solcellepanel, og grønt fastrenteinnskudd hvor overskuddet til bedriften kan bidra til å støtte en grønnere fremtid. Vi finner samt grønne lån på privatmarkedet og grønt landbrukslån, men savner grønne næringslån som kan gi fordeler til bedriftskunder som måtte trenge det. Bedriftsrådgiver Ø sa dette skyldtes at banken ikke har godt nok grunnlag til å kunne tilby sånne type lån uten å unngå tap. En ren sammenligning av bankenes grønne produkter er derimot litt vanskelig ettersom de tilbyr ulike grønne produkter til bedriftsmarkedet.

På SpareBank 1 Søre Sunnmøre sine sider ser vi at de tilbyr grønt næringslån til bedriftsmarkedet, som gir ekstra gunstige vilkår på lån til miljøvennlige investeringer for bedrifter. Samarbeidet mellom SpareBank 1 Søre Sunnmøre og Enova vil gjøre at bedriftskundene kan oppnå en høyere finansiering enn de hadde fått dersom det ikke hadde vært støtteordninger. Vi vil anta at bedrifter innen landbruk i Søre Sunnmøre også kan søke om grønt næringslån for å bygge blant annet solcellepanel. Ut ifra våre antagelser vil SpareBank 1 Søre Sunnmøre sitt grønne næringslån være et bedre tilbud for bedrifter generelt. Den åpner for at flere som ønsker å sette i gang deres grønne prosjekter kan få muligheten.

I senere tid har begge bankene blitt mer bevisst på låneformålet og hvilke virksomheter som kan bli finansiert gjennom banken. I intervjuet forklarte begge at de hadde størst fokus på kravene som er pålagt i deres regelverk, antihvitvasking og avklaring av midlenes opprinnelse når det kom til utlån. Vi kan se en viss overlapping mellom svarene fra dybdeintervjuene angående lånekriteriene. Selv om det var litt ulike uttalelser av retningslinjer og regelverk vil vi konkludere med at bankene i SpareBank 1 alliansen følger ganske likt regime på dette punktet.

5.3 Klimapolitikk i banksektoren

Den geografiske lokasjonen utgjør en vesentlig forskjell for utlånsporteføljen til bankene. Søre Sunnmøre er etablert i et område der det tradisjonelt har vært mye maritim industri og mye industri inn mot spesielt olje og gass næringen. Bedriftsrådgiver SS utdypet i intervjuet at de har blitt mer restriktive innenfor olje og gass næringen, samtidig er de opptatt av at disse type bransjene skal bli mer klimanøytrale. Det er selvfølgelig grenser for hvor klimanøytrale virksomheter innen offshorenæringen kan bli. En oljeplattform vil eksempelvis aldri kunne bli

klimanøytral. I motsetning til SpareBank 1 Søre Sunnmøre har Østlandet som nevnt tidligere valgt å ikke støtte ikke støtte lån til fossil energi sånn som kull, olje og gass, av grunner som at det ikke er bra for klimaet. I tillegg er ikke Østlandet spesielt eksponert for dette. Viser til at denne sanksjonen stemmer ved at det er lite karbonintensive bransjer i bedriftsmarkedets utlånsportefølje i SpareBank 1 Østlandet. Samt er eiendom og landbruk det som tar størst plass i deres utlånsportefølje, og det er her fokuset deres ligger.

Ut fra informasjonen i funnene er det nærliggende å anta at det vil ta lengre tid for SpareBank 1 Søre Sunnmøre å få en helgrønn utlånsportefølje, i forhold til SpareBank 1 Østlandet. Dette antar vi på bakgrunn av de geografiske forutsetningene. Vi mener derfor at selv om Østlandet har en grønnere utlånsportefølje er de ikke nødvendigvis kommet lengre med bærekraftsarbeidet.

Blant alle forventningene og presset om å være best på markedet, er det viktig å passe på at man ikke grønnvasker bedriften. Bankene har stor påvirkning på samfunnet, men selv de har en begrensning for hvor mye samfunnsansvar de kan ta. I tillegg har bankene ekstremt mange forpliktelser og retningslinjer de er lovpålagt til å følge. For å vise at bankene ikke grønnvasker bruker de flere typer for rapportering fra tredjeparter. SpareBank 1 Østlandet rapporterer i tråd med GRI-indeksen, mens SpareBank 1 Søre Sunnmøre rapporterer i tråd med ESG. Begge rapporteringsmetodene brukes i sammenheng med de tre dimensjonene for bærekraftig utvikling, Sosiale, miljømessige og økonomiske forhold. Begge bankene er også miljøsertifisert, som brukes for å dokumentere virksomhetens miljøinnsats og samfunnsansvar. De har også skrevet under Parisavtalen og Norgesklimalov, hvor de har forpliktet seg til å nå målet om å bli klimanøytrale i 2050.

For mange er dette bare masse støy og vanskelige begreper. Det samme gjelder taksonomien. Ingen av bankene har tatt i bruk EUs taksonomi ved vurdering av utlån til bedrifter. Dette kan forklares ved at taksonomien fortsatt er ganske ny, men bedriftsrådgiverne vi intervjuet var alle enige om at de tror den vil bli tatt i bruk ganske snart. Alle disse rapporteringsmetodene og formene for klimapolitikk kan virke overflødig, men det er den eneste måte bankene kan vise til at det de sier de har gjort faktisk er sant, og dermed unngå grønnvasking.

Begrepet klimapolitikk omhandler som sagt alt fra grønnvasking og EUs taksonomi, til grønne obligasjoner. Klimapolitikk går som all annen politikk ut på hvordan man skal gjøre ting, i dette tilfellet kutte i klimagassutslipp og forhindre at jordens temperatur stiger. Det er mange meninger om hvordan man skal løse dette problemet. Ut ifra vår oppfatning gjennom

arbeidet med oppgaven har vi kommet fram til at SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Søre Sunnmøre er begge enige om hvordan banksektoren skal bidra for å løse klimakrisen.

6. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Formålet med denne oppgaven er å belyse temaet bærekraft i bank, og bidra til økt bevissthet og kunnskap rundt temaet innenfor bankbransjen. Vi har brukt teorier som omhandler bærekraftig utvikling i banksektoren, samfunnsansvar, interne tiltak og klimapolitikk. I Kapittel 3 har vi beskrevet metoden vi har brukt for å samle inn data som videre skal brukes til å besvare problemstillingen. Vi har benyttet oss av dybdeintervju og dokumentundersøkelse. Årsrapportene har blitt brukt til å samle tilleggsinformasjon, og samtidig støtte opp under våre funn ifra dybdeintervju. Etter å ha samlet inn informasjon, har vi analysert og diskutert funnene våre. Ved hjelp av teori, dybdeintervju og diskusjon har vi i denne oppgaven forsøkt å svare på følgende problemstilling:

Hvordan implementeres bærekraft i bankenes virksomhet, er det noen vesentlige forskjeller mellom SpareBank 1 Søre Sunnmøre og SpareBank 1 Østlandet?

På de fleste områder når det gjelder implementering av bærekraft kan vi konkludere med at bankene er tilsvarende like. De tar begge samfunnsansvar på alvor og har vist gjennom rapportering at de har gjennomført interne tiltak som elektrifisering av transportmidler og begrenset bruk av papp og plast. I tillegg har de gjennomført større eksterne tiltak som bidrar til samfunnet, deriblant tilbud av bærekraftsveileder, grønne produkter og tiltak for å få en grønnere utlånsportefølje.

Vi har funnet noen forskjeller når det gjelder utlån til bedrifter som søker finansiering til grønne prosjekter. Det er derimot vanskeligere å sammenligne på grunn av at bankene ikke tilbyr de samme grønne produktene. I SpareBank 1 Østlandet har grønt lån innenfor landbruk gitt en positiv økning i form av solcelle investering, som beviser at landbruk går i inn en grønnere retning. SpareBank 1 Søre Sunnmøre tilbyr grønne næringslån som påvirker virksomhetene i samfunnet til å satse på grønne alternativer.

Oppfølging av bedrifter var også en av de største forskjellene mellom bankene, i tillegg til avdeling for bærekraft. SpareBank 1 Østlandet har en egen bærekraftsavdeling, men ikke ressurser til å tilby grønne næringslån til bedriftsmarkedet. SpareBank 1 Søre Sunnmøre har ingen bærekraftsavdeling men tilbyr grønne næringslån til alle bedriftskunder som vil bli grønnere. I tillegg har de oppfølging på alle bedriftskunder minst en gang i året.

Det konkluderes videre med at det er geografiske forskjeller mellom SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Søre Sunnmøre, dominansen av industri i området er forskjellig. Tiltakene bankene har gjort ved grønne produkter virker positivt på hvert sitt område. Bankene har implementert bærekraft på flere måter. De har blant annet gjort tiltak internt det siste året, som minker bedriftens eget fotavtrykk. I tillegg har de lagt vekt på å fremme bærekraft og samfunnsansvar inn mot bedriftsmarkedet. Bankene er miljøsertifisert, og rapporterer etter kriterier som står i tråd med myndighetene og EU sine krav. De beviser arbeidet sitt gjennom deres årlige årsrapport.

Bærekraft er fortsatt et veldig nytt og spennende tema hvor det vil skje mye i tiden framover. Vi har inntrykket av at bankene i stor grad har begynt å ta bærekraft på alvor. Vi er i et grønt skifte og har troen på at SpareBank 1 Søre Sunnmøre og SpareBank 1 Østlandet har gode utsikter til å ligge i forkant av en bærekraftig utvikling.

7. VIDERE FORSKNING

Det finnes allerede mye forskning rundt temaet bærekraft i bank, og var utgangspunktet for at vi syntes dette var en spennende oppgave. Vår oppgave kan være til inspirasjon for andre banker enn de som er med i vår undersøkelse, deriblant de resterende bankene innen SpareBank 1 alliansen. Oppgaven kan også brukes av SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Søre Sunnmøre til å få et bedre innblikk i hvordan deres banker er i forhold til hverandre. De kan bruke informasjonen videre til å ta lærdom av hverandre og forbedre seg enda mer. Det er naturlig å anta at siden bankene er innen samme allianse, at de har god kunnskap om hverandres strategier for bærekraft og utlånsmarkedet. Denne oppgaven kan gjerne bidra til å belyse bankenes forskjeller innen bærekraft på et enda mer detaljert nivå. Ved en senere anledning kunne det vært interessant å sammenligne enda flere banker innen SpareBank 1 alliansen.

8. LITTERATURLISTE

Carson, S. G. & Skauge, T., 2019. *Etikk for beslutningstakere*. 2 red. s.l.:Cappelen Damm akademisk.

FN-Sambandet, 2021. *Bærekraftig utvikling*. [Internett]
Available at: <https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>
[Funnet 28 04 2022].

FN-Sambandet, 2022. *FNs bærekraftsmål*. [Internett]
Available at: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
[Funnet 13 04 2022].

FN-Sambandet, u.d. *Figur 1 - De tre dimensjoner i bærekraftig utvikling*. [Internett]
Available at:
https://www.fn.no/var/globalis/storage/images/_aliases/image_full/8/7/2/3/933278-3-nor-NO/Tre%20elementer%20i%20b%C3%A6rekraftig%20utvikling-01.png
[Funnet 28 04 2022].

FN-Sambandet, u.d. *Internasjonal dag for banker*. [Internett]
Available at: <https://www.fn.no/om-fn/fn-dager-kalender/kalender/internasjonaldag-for-banker>
[Funnet 11 05 2022].

Gausen, S., 2021. *Synes du klimapolitikk er komplisert? Her er noen forklaringer..* [Internett]
Available at: <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/kRQ6kB/synes-du-klimapolitikk-er-komplisert-her-er-noen-forklaringer>
[Funnet 22 05 2022].

Grønnvaskingsplakaten, u.d. *Grønnvaskingsplakaten er ikke bare en veileder, men et felleskap. Signerer og engasjerer egne ansatte, lag konkrete handlingsplaner og møtes på tvers av bedrifter og bransjer for å dele både fremskritt og utfordringer..* [Internett]
Available at: <https://gronnvasking.no/no/om-plakaten>
[Funnet 11 05 2022].

Grønnvaskingsplakaten, u.d. *Grønnvaskingsplakaten forside*. [Internett]
Available at: <https://gronnvasking.no/>
[Funnet 09 05 2022].

Haus, E., Mørk, B. E. & Oppen, M., 2020. *Kvantitative og kvalitative metoder i merkantile fag*. 2 red. Oslo: Cappelen Damm.

Jacobsen, D., 2018. *Hvordan gjennomføre undersøkelser?*. Oslo: Cappelen Damm.

Jørgensen & Pedersen, 2021. *Restart - 7 veier til bærekraftig business*. Oslo: Cappelen Damm.

Kvale, N. & Norang, H., 2021. *Grønt er Skjønt? En studie av hvordan EUs taksonomi og Level(s) kan konkretisere bærekraft innen bygg og eiendom*. [Internett]
Available at: https://bibsys-primo.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/fulldisplay?vid=NTNU_UB&docid=BRAGE11250%2F2787260&context=L
[Funnet 14 04 2022].

Miljøfyrtårn, u.d. *Miljøfyrtårn og FNs bærekraftsmål*. [Internett]

Available at: <https://www.miljofyrtarn.no/virksomhet/om-oss/fns-baerekraftsmal/>
[Funnet 11 05 2022].

Miljøfyrtårn, u.d. *Sertifisering og miljøledelse*. [Internett]

Available at: <https://www.miljofyrtarn.no/virksomhet/om-oss/dette-er-miljofyrtarn/>
[Funnet 11 05 2022].

NHO, u.d. *EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans*. [Internett]

Available at: <https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/artikler/eus-taksonomi-og-handlingsplan-for-baerekraftig-finans/>
[Funnet 11 05 2022].

NMBU, 2021. *Figur 2 - FNs 17 bærekraftsmål*. [Internett]

Available at: <https://www.nmbu.no/fakultet/mina/aktuelt/node/44005>
[Funnet 12 05 2022].

Plan-Norge, u.d. [Internett]

Available at: <https://www.plan-norge.no/bedrifter/hvorfor-samfunnsansvar>
[Funnet 05 05 2022].

PwC, 2021. *EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans*. [Internett]

Available at: <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/eus-taksonomi-for-baerekraftig-finans.html>
[Funnet 11 05 2022].

PwC, u.d. *Hva er ESG?*. [Internett]

Available at: <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/hva-er-esg.html>
[Funnet 11 05 2022].

Regjeringen, 2021. *Internasjonale klimaforhandlinger*. [Internett]

Available at: <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/innsiktsartikler-klima/de-internasjonale-klimaforhandlingene/id2741333/>
[Funnet 29 04 2022].

SNL, 2021. *FNs bærekraftsmål*. [Internett]

Available at: https://snl.no/FNs_b%C3%A6rekraftsm%C3%A5l
[Funnet 11 05 2022].

SpareBank 1 Hallingdal Valdres, 2021. *Derfor må vi snakke med deres bedrift om ESG*. [Internett]

Available at: <https://www.sparebank1.no/nb/hallingdal/om-oss/nyheter/derfor-er-esg-viktig.html>
[Funnet 11 05 2022].

SpareBank 1 Søre Sunnmøre, 2021. *Årsrapport*. [Internett]

Available at: <https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/sore-sunnmore/om-oss/investor/rapporter/arsrapport-2020.pdf>
[Funnet 21 03 2022].

SpareBank1 Østlandet, 2021. *2021 Årsrapport - Sammen gjennom krisen*. [Internett]

Available at: <https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/ostlandet/omoss/investor/representantskap>

et/SB1O-Aarsrapport-2021.pdf

[Funnet 21 04 2022].

The Green Bond Principles, 2017. *Frivillige retningslinjer for utstedelse av grønne obligasjoner*. [Internett]

Available at: https://www.icmagroup.org/assets/documents/Regulatory/Green-Bonds/Translations/Norwegian-GBP_2017-06.pdf

[Funnet 05 05 2022].

UIO, u.d. *Samfunnsvitenskapelig metode - Andre forelesning*. [Internett]

Available at:

<https://www.uio.no/studier/emner/jus/afin/FINF4001/h07/undervisningsmateriale/metodeforelesning2.doc>

[Funnet 28 04 2022].

Wikipedia, 2022. *Enova*. [Internett]

Available at: <https://no.wikipedia.org/wiki/Enova>

[Funnet 05 05 2022].

Aase, G. H., 2018. *Grønne obligasjoner*. [Internett]

Available at: <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1504-2871-2018-02-08>

[Funnet 04 05 2022].

